

Mestna knjižnica Ljubljana, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo

ROALD DAHL

★ Bralna spodbujevalnica ★
ob 100-letnici rojstva Roalda Dahla

Slovenska sekcija IBBY

”... Doživeli boste veličastne stvari!
Čakajo vas prijetna presenečenja! ...“

(Čarli in tovarna čokolade)

Praznujmo 100. obletnico rojstva angleškega pisatelja Roalda Dahla (13. september 1916 – 23. november 1990) z branjem njegovih del in ogledi filmov, posnetih po njegovih delih!

Branje in dejavnosti naj trajajo ves september ali še dlje. Praznoval jo bo ves svet. V njegovi domovini, Veliki Britaniji, sploh pa v Walesu, kjer se je rodil in živel, je to celoletno praznovanje (kot dogodivščina!) na nacionalni, državni ravni. Nekaj spletnih povezav na praznovanje:

www.arts.wales/90659

www.visitwales.com/adventure/roald-dahl-100-a-magical-year-of-celebration

www.roalddahl100.wales/

Kot dodatno spodbudo k praznovanju dajemo tudi povezavo na njegovo uradno spletno stran: www.roalddahl.com, kjer je skoraj do popolnosti natančno predstavljeno njegovo življenje, delo, muzej, najrazličnejše spodbude k raznovrstnim aktivnostim, tudi vsi dogodki ob praznovanju 100. obletnice njegovega rojstva ... Prav gotovo vam bo spletna stran v pomoč, saj na njej kar mrgoli najrazličnejših idej.

Pogumno k izvedbi!

Gradivo pripravile: mag. Tilka Jamnik, Katja Kemperle in mag. Darja Lavrenčič Vrabec

Spodbude za branje:

- Biografijo R. Dahla bomo našli na spletu, v spremnih besedah k slovenskim izdajam njegovih knjig, sploh pa v avtobiografskem delu *Poba: zgodbe iz otroštva*.
- Pisatelj je imel dve domovini, po starših je bil Norvežan. Kar nekaj let je svoje otroške počitnice s svojo številčno družino preživel na Norveškem. V knjigi *Poba* preberite njegove spomine na očeta, mamo, njegov rod, spomine na otroške počitnice na Norveškem. V eni od zgodb (*Potovanje na Norveško*) je zapisal: »... *Potovanje na Norveško je bilo torej podobno vračanju domov ...*«. Ime Roald je pisatelj dobil po slavnem norveškem polarnem raziskovalcu Roaldu Amundsen, norveškem nacionalnem junaku. No, tudi on je postal junak, na drugem, pisateljskem področju. Mama, izjemno pogumna ženska, mu je že od malega pripovedovala zgodbe, tudi norveške mite in legende, kar lahko najdemo tudi v eni od njegovih zelo znanih mladinskih knjig. V kateri? V njej je tudi ustvaril imeniten lik izjemne babice (eden najlepših v svetovni mladinski literaturi) kot pripovedovalke in zaveznice dečka v boju zoper ... Kako ponosna je Norveška nanj, dokazuje tudi praznovanje njegove obletnice v rojstnem kraju njegovega očeta Haralda, Sarpsborgu, blizu Osla: www.roalddahl.com/blog/2016/june/100-years-of-roald-dahl-1000-years-of-sarpsborg.
- Pisatelj je bil celo življenje ljubitelj slaščic; katera je bila njegova najljubša? Kar preverite v njegovi avtobiografiji *Poba*. Tako zelo rad jo je imel, da ji je posvetil celo eno od svojih prepoznavnih knjig. Poznate njen naslov?
- Raziščite po knjigah (spremne besede) in spletu njegovo življenjsko pot, ki je bila izjemno bogata, nenavadna, tudi pustolovska (pisatelj in pilot tako kot francoski pisatelj Antoine de Saint- Exupery, avtor *Malega princa*). Življenje njegovi lastni družini ni prizanašalo (žena ameriška igralka Patricia Neal, hčerke Lucy, Ophelia ..., vnuki Sophie Dahl, manekenka in avtorica ...), zgodnje izgube otrok (zato je ustanovil tudi dobrodelno fundacijo Roalda Dahla z donacijami bolnišnicam, ustanovam in družinam za pomoč otrokom z možganskimi, krvnimi in bralnimi težavami, kamor se stekajo procenti od prodaje avtorskih pravic).
- Kakšen je bil kot oče in ustvarjalec in kako zares je tudi sam verjel v moč domišljije in dobrih čarovnij, najbolj nazorno in ganljivo pove zapis njegove hčerke Lucy Dahl z naslovom »*Moj oče Roald Dahl je bil moj VDV*«, ki ga najdete v Prilogi 1, dostopen pa je tudi na spletni strani Kinodvora: www.kinodvor.org/spored/the-bfg-104359.
- V slovenščino je prevedenih kar 17 njegovih književnih del, ki so namenjena različnim starostnim stopnjam otrok (temeljni seznam gradiva (knjižnega in neknjižnega) boste našli v Prilogi 2). Naredimo razstavo vseh knjig (ki jih imamo v naši knjižnici) in povabimo mlade bralce iz vseh razredov, da si jih izposodijo in preberejo. Organiziramo »matinejo«, na kateri bodo otroci na kratko predstavili prebrano. Predstavitve so lahko ustne obnove, plakati, zaigrani odlomki, skeči, mimi idr. Izdelajmo lutke, glavne junake iz Dahlovih knjig, in jih uporabimo na prireditvi, nato pa tudi razstavimo ob njegovih knjigah. Učenci naj bodo čim bolj izvorni in ustvarjalni! Matinejo snemamo in filmček ter fotografije razstavimo ali objavimo na spletni strani šole oz. knjižnice.
- S skupino učencev se lahko osredotočimo samo na nekaj Dahlovih del, pač tistih, ki si jih učenci želijo spoznati in nato predstaviti. Posvetimo se npr. le zbirki *Odvratne rime* in *Zverine grdine*. Glasno jih beremo. Bomo tudi mi sestavili kakšno »odvratno rimo« po tem zgledu? Bomo katero od Dahlovih pesmi uglasbili (medpredmetna povezava z glasbo)? Bomo povabili na pomoč prevajalca in pesnika Milana Deklevo (pesnik na obisku)? Oglejte si odlično predstavo *Odvratne rime* v Lutkovnem gledališču Ljubljana. Uživate v dramatizaciji Vinka Möderndorferja, v oživiljenih prevodih Milana Dekleve, v zanimivih kostumih igralcev, ki so delo Alana Hranitelja.
- Bralce prosimo, da iz vsakega Dahlovega dela prepisejo vsaj po en odlomek, svoj najljubši. Preberemo jih, učenci povedo, zakaj so izbrali prav te odlomke, in tudi te razstavimo.

- Roald Dahl je poleg izjemne domišljije premogel tudi izjemen smisel za jezik, za jezikovne inovacije. V besedilih poiščite ustrezne primere. S tega vidika je bil tudi za prevajalce zahteven izziv.
- Ali veste, da je bil pisatelj vrsto desetletij tudi eden najbolje prodajanih britanskih mladinskih pisateljev in to brez pomoči reklamne industrije? Postal je prava blagovna znamka, v najboljšem pomenu besede, dejansko »prvak sveta«. K branju je pritegnil tudi odrasle, kar je velik dosežek. K temu je pripomogel njegov način komunikacije z mladimi bralci, ki je iskren, spoštljiv, odkritosrčen, kritičen, vedno je njihov zaveznik in na njihovi strani, izjemna dramaturgija zgodb ...
- Ali veste, da je bil s svojim pisanjem tudi tarča napada cenzure? Raziščite, kaj cenzura je, kaj so mu kritiki očitali, katera dela so najbolj napadali in kritizirali? Kaj menite vi?
- Po nekaterih Dahlovih delih so posneti filmi: kateri? (*Čarli in tovarna čokolade*, *Čudoviti lisjak*, *kavlež ifla*, *Matilda*, *VDV*). Dostopni so tudi pri nas. Vsaj en film si oglejmo v kinu ali vsaj na DVD. Organizirajmo pogovor o filmu in delu, po katerem je bil posnet: primerjajmo ju. Vas je prenos knjižne predloge na drug medij navdušil ali razočaral?
- Kateri ilustrator je najpogosteje ilustriral Dahlova dela v izvorniku? (Angleški ilustrator Quentin Blake, roj. 1932). Kakšne se zdijo učencem njegove ilustracije? Primerjajmo jih z ilustracijami Dunje Kofler (*Charlie in tovarna čokolade*, *Charlie in veliko stekleno dvigalo*) in Matjaža Schmidta (*VDV*).

Dahlova dela je v slovenščino prevedlo 15 prevajalcev. Največ sta jih prevedla Milan Dekleva (4 dela) in Ana Barič Moder (3 dela). Katera? Ana Barič Moder je prevedla tudi kar 3 od 5 v slovenščino prevedenih knjig za odrasle.

- Preberite za pokušino z učenci tretje triade tudi katero od Dahlovih kratkih zgodb za odrasle (zbirke *Moj striček Oswald*, *Nenavadne zgodbe*, *Poljubček*, *Takšen kot ti*, *Zbrane kratke zgodbe*). So bralne poslastice, s svojimi nenadnimi preobraty, ščepci fantazijskih primesi, psihološkimi poglobitvami v globine človekove duše ... Kot zanimivost, tudi slavnega angleškega filmskega režiserja Alfreda Hitchcocka, mojstra srhljivke, so kot magnet pritegovale Dahlove srhljive kratke zgodbe. Kar nekaj (ugotovite katere) jih je tudi prenesel na filmski trak.
- Nekatera dela so prevedena dvakrat. Katera? (*Charlie in tovarna čokolade* – Mate Dolenc oz. *Čarli in tovarna čokolade* – Milan Dekleva; *James in breskev velikanka* – Jure Potokar oz. *Jakec in breskev velikanka* – Milan Dekleva; *VDV* – Jože Prešeren in Ana Barič Moder; *Butač in Butačka Butač* – Ifigenija in Veseljko Simonovič v zbirki *Čarovnica in mavrična mačka* oz. *Gravža* – Ana Barič Moder.) Primerjava obeh prevodov posameznega dela, morda le koščka besedila (medpredmetna povezava z angleščino).
- Učenci višjih razredov naj preberejo katero od Dahlovih del v izvorniku ali v morebitni prilagojeni stopenjski izdaji.
- Za učence, ki jih še nismo uspeli motivirati za branje Dahlovih del, pripravimo kratke vodene ogledne razstave.

Možnosti za spoznavanje Dahlovega pisateljskega sveta je, kot vidite, izjemno veliko. Našteli smo jih le nekaj. Izberite košček tistega, kar se vam zdi zanimivo, in gradite naprej na svojih domislicah, idejah ... Mladi bralci in pisatelj Roald Dahl so tega vredni. Naj vam bo ob tem lepo in imejte čudovito dogodivščino!

Moj oče Roald Dahl je bil moj VDV

Odlomek iz eseja Lucy Dahl, *Time*
Prevod: Maja Lovrenov, Kinodvor

Ko je bilo konec najine pravljice (nikoli ni bila brana, ampak vedno pripovedovana), je oče vzel najini čaši za čarovniški napoj, potem pa poskrbel, da je bilo okence čisto malo odškrnjeno. Tako je zagotovil, da je VDV kasneje lahko svojo palico potisnil skozi najino okno in v sobo vpihnil sanje. Potem nama je dal poljub za lahko noč, naju udobno zavel in ugasnil luč. Midve pa sva čakali ...

A nikoli nisva čakali dolgo ... Običajno se je v roku petih minut dolga bambusova palica prebila skozi sredino najinih zaves. Najprej je ciljala na posteljo moje sestre Ophelie. Za trenutek je obmirovala, potem pa sva slišali dva grozno glasna piha, precej podobna zvoku, ki ga naredi ogromen kit, ko piha skozi nosno odprtino. Nato se je bambusova palica zelo počasi in previdno obrnila proti meni. Od vznemirjenja sem vztrepeta: *Kakšne bi nočoj lahko bile moje sanje?* Dva silna piha sta bila izdihnjena v mojo smer, potem pa se je dolga palica počasi umaknila nazaj skozi zavese in nekaj trenutkov pozneje sva že spali. Komaj sva čakali, da zaspiva in sanjava najine posebne sanje, ki jih je tisti dan za naju ustvaril VDV v jami pod jablanami našega sadovnjaka.

Nekega večera je Ophelia očeta vprašala: »Kako naj veva, da si VDV-ja ne izmišljuješ?«

»Da bi si ga izmišljeval!« je rekel oče v grozi.

»Zakaj ne smeva k oknu, da bi ga videli?« sem vprašala.

»Če bosta šli, se nikoli več ne vrne. Je zelo sramežljiv in noče, da bi ga kdo sploh kdaj videl; njegovo čarovnijo bi oči majhnih deklic lahko celo ukradle. Veliki dobrodušni velikan je čaroben velikan in čarobnih svari nikoli ne vidimo; samo verjeti moraš, in če ne verjameš v čarovnijo, je nikoli ne najdeš.« Ni naju prepričal, kar je tudi občutil; vendar sva verjeli dovolj, da za vsak primer vseeno nisva šli k oknu, ko je skozenj pokukala bambusova palica.

Ko sva naslednje jutro vstali in odgrnili zavese, pa so se vsi najini dvomi takoj razkadili, saj so bile na naši zeleni trati izpisane velike rjave črke V.D.V.

Stekli sva dol, povedat očetu, in bil je skrajno nejevoljen, da je nekdo oskrunil njegovo popolno trato.

»Ali zdaj verjameta, da je VDV resničen?« je vprašal. »Moja trata je povsem uničena.«

Ja. Verjeli sva. In še danes verjamem v čarovnijo, VDV-ja, čaravnice in čudovite lisjake; a vem tudi, da je oče tisto noč uporabil sredstvo proti plevelu, da je na našo dragoceno trato napisal tiste ogromne črke. Da njegova otroka verjameta v čarovnijo, je bilo daleč pomembnejše od lepe trave, ki jo je zelo skrbno negoval.

Iskreno lahko povem, da sem se tisti dan, ko sem letela v Vancouver, da bi obiskala set **VDV**-ja, počutila kot Čarli Vedran, ki vstopa v tovarno čokolade Vilija Majavška. Vstopila sem skozi velika skrivna vrata seta in nenadoma sem se znašla v deželi velikanov, potem v Buckinghamski palači, nato v kraljičini spalnici, pa v gromozanski jedilnici Buckinghamске palače. Spoznala sem Zofko, kraljico in – kar je bil najboljši trenutek –

VDV-ja. Oh, kako vznemirljivo je bilo: bil je prijazen in lep in videti je bil natanko tak, kot sem

si ga vedno zamišljala. Čeprav sem zdaj odrasla, sem morala zadrževati solze ... Solze

čistih čustev: da je bilo vse, v kar sem od malih nog vedno verjela, a mi nikoli

ni bilo dovoljeno videti zunaj domišljije, nenadoma pred mojimi očmi. Prav

tako sem čutila, da se oče sprehaja z mano po tej očarljivi deželi velikanov in

sanj. Medtem ko sem se zamaknjeno sprehajala naokoli, sem ga slišala, kako

mi govori: »Vidiš, Lukie,« – moj družinski nadimek – »če ne verjameš v čarovni-

jo, je nikoli ne najdeš. Verjela si in poglej, našla si jo. Ali ni to čudovito!«

Ja, bilo je čudovito. To je bil verjetno eden najlepših dni v mojem življenju. Oče

je bil tam v duhu; čutila sem ga, a najbolj od vsega sem si želela, da bi lahko bil

tudi osebno tam z mano. S čisto vsem bi bil nadse zadovoljen, vključno s ču-

dovitim scenarijem Melisse Mathison, fantastičnimi kostumi Joanne Johnston,

scenografijo Ricka Carterja, masko Lois Burwell in trdim

delom številnih drugih briljantnih in ustvarjalnih ljudi:

z ljubeznijo in skrbjo so oživili najino pravljico za lahko

noč, ki se je začela v najini sobici sredi angle-

škega podeželja.

Končno sem spoznala svojega VDV-ja. Spo-

znala sem tudi VDR-ja (Velikega prijaznega

režiserja), Stevena Spielberga. Občudujoče sem

ga gledala med delom, saj je med vsemi lju-

dmi, ki sem jih spoznala, on edini, ki tudi

verjame v čarovnijo in velikane.

Ko je prišel čas slovesa, sem se spre-

hodila skozi spalnico sirotišnice;

majhne železne postelje so stale

v vrsti, soba je bila temna, postelje

popolno postlane, z ljubeznijo, skrbjo

– in kot vse, kar sem tisti dan videla in

občutila, tudi z malo čarovnije.

Roald Dahl: Temeljni seznam knjižničnega gradiva

Želimo, da vam bo v pomoč pri spodbujanju branja in praznovanju 100. obletnice rojstva tega velikana svetovne mladinske književnosti. Naj opozorimo, da smo vam želeli dati čim bolj popoln in širok pregled vseh njegovih knjižnih del, ki so bila prevedena v slovenščino. In teh ni malo! Pregled vam bo v pomoč tudi pri tem, katere založbe so izdale njegova dela, kateri prevajalci so prevedli njegova dela; nekatera dela so doživela celo več izdaj in več prevodov.

Vključili smo **tudi prevedene knjige za odrasle**, ki bodo zanimive zlasti za učence zadnje triade, sploh njegove kultne zbirke kratkih zgodb, katerih mojster je. Opozarjamo tudi na dostopne **e-knjige**. Navajamo tudi **igrane in animirane filme**, narejene po njegovih mladinskih knjigah.

Za otroke in mladino

- **Charlie in tovarna čokolade**
Prev. Mate Dolenc. Ilustr. Dunja Kofler. Mladika, 1992 (Trepetlika ; 4)
Čarli in tovarna čokolade
Prev. Milan Dekleva. Ilustr. Quentin Blake. Mladinska knjiga, 2003 (Pisanice);
2006, 2009, 2014, 2016 (Žepnice) | od 9. leta
- **Charlie in veliko stekleno dvigalo**
Prev. Mate Dolenc. Verze prev. Jože Stabej. Ilustr. Dunja Kofler. Mladika, 1994 (Trepetlika ; 16) | od 9. leta
- **Čarobni prst**
Prev. Branka Dobovšek-Dekleva. Ilustr. Quentin Blake. Epta, 1998 | od 6. leta
- **Čarovnice**
Prev. Bogdan Gradišnik. Ilustr. Quentin Blake. Mladinska knjiga, 1987 (Pisanice);
1996 (Domen); 2007, 2016 (Žepnice) | od 9. leta
- **Čudoviti lisjak**
Prev. Nina Grahek-Križnar. Ilustr. Quentin Blake. Mladinska knjiga, 1998 (Pisanice);
2009, 2016 (Žepnice) | od 6. leta
- **Danny, prvak sveta**
Prev. Sunčan P. Stone. Ilustr. Quentin Blake. Sanje, 2006 | od 9. leta
- **Gravža**
Prev. Ana Barič Moder. Ilustr. Quentin Blake. Sanje, 2007, 2009 (Kiosk) | od 9. leta
- **Gromozanski krokodil**
Prev. Ana Barič Moder. Ilustr. Quentin Blake. Sanje, 2007 (Kiosk) | od 6. leta
- **Jakec in breskev velikanka**
Prev. Milan Dekleva. Ilustr. Quentin Blake.
Mladinska knjiga, 2010, 2016 (Žepnice)
James in breskev velikanka
Prev. Jure Potokar. Ilustr. Quentin Blake.
Mladinska knjiga, 1997 (Pisanice) | od 9. leta
- **Jurijevo čarobno zdravilo**
Prev. Ajda Zavrtanik Drglin. Ilustr. Quentin Blake. Sanje, 2008 (Kiosk) | od 9. leta
- **kavlež ifla**
Prev. Brane Ažman. Ilustr. Quentin Blake. Epta, 2000 | od 6. leta
- **Matilda**
Prev. Bogdan Gradišnik. Ilustr. Quentin Blake. Mladinska knjiga, 1990, 1997, 1998 (Pisanice);
1993 (Domen); 2006, 2007, 2010, 2014, 2016 (Žepnice); 2008, 2015
(Domače branje Knjiga pred nosom / avtor didaktičnega gradiva Miha Mohor) | od 9. leta
- **Odvratne rime**
Prev. Milan Dekleva. Ilustr. Quentin Blake. Mladinska knjiga, 1995 | od 9. leta

- **Odvratne rime ; Zverine grdine**
Prev. Milan Dekleva. Ilustr. Quentin Blake. Mladinska knjiga, 2010, 2016 (Pisanice) | od 9. leta
- **Poba: zgodbe iz otroštva**
Prev. Slavica Jesenovec Petrovič in Borut Petrovič Jesenovec. Mladinska knjiga, 1997 (Sledi) | od 12. leta
- **VDV: Veliki dobrodušni velikan**
Prev. Jože Prešeren. Ilustr. Matjaž Schmidt.
Borec, 1986 (Kurirčkova knjižnica ; 88) in Mladika, 1994 (Trepetlika ; 12)
Prev. Ana Barič Moder. Ilustr. Quentin Blake. Sanje, 2008 (Kiosk); 2016 – izšlo tudi kot e-knjiga | od 9. leta
- **Žirafa in Peli in jaz**
Prev. Miriam Drev. Ilustr. Quentin Blake. Epta, 2000 | od 6. leta

Za odrasle

- **Moj striček Oswald**
Prev. Barbara Skubic. Sanje, 2011 (Sanje. Roman) – izšlo tudi kot e-knjiga
- **Nenavadne zgodbe**
Izbr. in prev. Mate Dolenc. Prešernova družba in Prešernova družba, Vrba, 1994 (Za lahko noč)
- **Poljubček**
Prev. Ana Barič Moder. Sanje, 2008
- **Takšen kot ti**
Prev. Ana Barič Moder. Sanje, 2010 (Sanje)
- **Zbrane kratke zgodbe**
Prev. Ana Barič Moder, Katja Zakrajšek, Tina Škoberne in Jedrt Lapuh Maležič. Sanje, 2009 (Sanje)

E-knjige

- **Moj striček Oswald**
Prev. Barbara Skubic. Sanje, 2011 (Sanje. Roman)
- **VDV: Veliki dobrodušni velikan**
Prev. Ana Barič Moder. Ilustr. Quentin Blake. Sanje, 2016

Igrani in animirani filmi

- **Čarli in tovarna čokolade**
Charlie and the Chocolate Factory. Režija Tim Burton. 2005
Willy Wonka & the Chocolate Factory. Režija Mel Stuart. 1971
- **Čarovnice**
The Witches. Režija Nicolas Roeg. 1990
- **Čudoviti lisjak**
Fantastic Mr. Fox. Režija Wes Anderson. 2009
- **Danny, prvak sveta**
Roald Dahl's Danny the Champion of the World.
Režija Gavin Millar. 1989
- **Jakec in breskev velikanka**
James and the Giant Peach.
Režija Henry Selick. 1996
- **kavlež ifla**
Roald Dahl's Esio Trot.
Režija Dearbhla Walsh. 2015
- **Matilda**
Matilda. Režija Danny DeVito. 1996
- **VDV: Veliki dobrodušni velikan**
The BFG. Režija Steven Spielberg. 2016
The BFG. Režija Brian Cosgrove. 1989

